

prof. Jagiellońska
Kraków
sw. Anny 19

בגראנד-הוּאַן נְהָר וְמִלְּיָאָנָה-פָּהָר
בְּנֵי נְהָר וְמִלְּיָאָנָה
בְּנֵי נְהָר וְמִלְּיָאָנָה.

בְּשִׁׂירָה יְמִינָךְ שְׁמִינִיבָּא
לְבַבְּךָ תְּנִזְנֵן כְּבַבְּשִׁׂירָה
בְּשִׁׂירָה – 6

הנתקה מהתפקיד כבוד של מושל
וישם לו ימיה רבים על מושבם.
צ'רסטוניאן, אליס א. טלפון 204.

Piątek 31 października 1834

הרבן-זיווילנד 418

מִרְבָּחָמָן פ' בָּבָג' מִרְבָּחָנוֹן מִרְבָּעַנְבָּ

B P

LUDWIK MARKOWICZ

po krótkich, lecz ciężkich cierpieniach zmarł w sile wieku w Warszawie

dn. 14 października 1934 r.

Wyprowadzenie drogich nam zwłok na miejsce wiecznego spoczynku odbyło się w Częstochowie dnia 16 października r. b.

Wszystkim, którzy oddali ostatnią posługę drogim nam zwłokom składa serdeczne podziękowanie

RODZINA.

Prezesowi Rady Nadzorczej
p. dyr. Zygmuntowi Markowiczowi
z powodu zgonu brata Jego

מיר דרייקען אויט דעם טיפסטען מיטגעטעל די ערסטע נדבניעים צום בניין-בית-המדרש
די ה"ה בידער מאָרְקָאָוִיטֵשׁ

b. p. Ludwika Markowicza

S T. F E L C Z E R
z długą praktyką
UDWIK MONTAG
ja 1, 2-gie piętro, front (N. Rynek)
rzuca cały dzień i udziela doraźnej
pomocy o każdej porze.

בזה הנו משתתפים ביזוגם העמוק של **משפחה לנדר**
במotto עליהם ראש משפחות

**RODZINIE MARKOWICZ
z powodu zgonu Ich brata i szwagra
B. P. LUDWIKA MARKOWICZA
składają wyrazy szczerego i głębokiego współczucia
A. Grajcar i M. Gelber.**

ר' יצחק שמצעון נ"ע

משתפים אנחנו בצערו של מנהל מוסדנו ר' אברם נפתלי הלוי ב' הורווין
במות עליו אבינו
בג' י' ישראלי יצחן הילוי ז' (הנזכר ר' ישראלי) הורווין.
המקום ינוח אותו בתוך שאר אבל ציון וירושלים ולא יוסיף לדבבה צור.

צָהָן = אַרְצָת א. פֶּרֶץ צָוִידִיקְבָּעֵקְוִימָעָן נָעַמְתָּ אָן סָוִן 9-2 אָן 7-4 אַרוּעָנְד.

לנו במקומות **עלינו** אמנו ואחותוננו האשה החשובה
עופמי צער עמוק ושהוחי יגון מורייעים אנחנו על האסון הגרא שקד

מִיר גַּעֲמָעָן אַנְטַיִיל אֵין צָעֵר פָּוֹן דָּעֶר פָּאַמְּלִיכַע לְאַבְּרוֹן
לְיַעֲפָן טַוִּיט פָּוֹן זַיִינֶר הַיְּסָגָלְעִיבָּטָעָן פָּאַטָּעָר
ר' ישקב שמעון
המקומן יונחן אומם בתרוך שאר אַבְּלִי צִיּוֹן וַיְרוֹשָׁלָם.
יצחק נַיְמָאָן אוֹן פָּאַמְּלִיכַע.

ישקב שמאזען לאנדוי נ"ע

משתתפים אלו בצערו של רענו היקר מר פנחים ווּאלטמן נ"
במאות עליון
נ"ע אמו
המקום ינחים אותו בטור שאר אבלי ציון וירושלמי.
דוד אריה כהן, ד. ל. פרגינען, אברהם פריגונען

וועט האבען אַנְאָוִיפּוֹכְט אַיְבָּעַר דָּעַר
ארֶץ־ישראל־פֿרָאָדוּקָאַיַּע אֵין פּוֹלְלָעַן אָוַן
וועט די דָּזְוִינָע פֿרָאָדוּקָאַיַּע קָאנְטָרָא.
לִירָעַן, בְּכָדִי צְהָוָמָעַן מִיט די גַּעַהֲרָרִי
גַּע אַרְגָּזָנָעַן גַּעַגְזָוִוִּירָקָעַן גַּעַגְעָן פֿעַל.
שַׁוְּגָגָעַן אָוַן נַאֲכָהַמְּגָגָעַן פֿוּן "תוֹצָרָת
הָאָרֶץ", דָּעַר אַיְנְפּּטִיטָוֹפּ וְוַעַט אַוְיסָאַיִ.

די אויגראבען פון אַרְצָ-יִשְׂרָאֵלְ-דִּיגָּעָן ווּוִרְטָ-
שָׁפְטָלִיכָּעָן אַינְסְטִיטּוּת בֵּי דָעָ צִוְּנִיסְטִישָׁעָר
אַרְגָּאַנְיוֹאַצְ'עָ אַין פּוֹילָעָן.

ד' אויפגאבען פון אַרְצָ-יִשְׂרָאֵלְ-דִּיגָּעֵן וּוּירֶטֶן
שאפטליךען אַינְסְטִיטּוּט בֵּי דָעֵר צִוְּנִיסְטִישָׁעֵד
אַרְגָּאַנְיוֹאָצִיעַ אַין פּוֹילְעָן.

עדע נאציאנָלָע גּוּפְלָשָׁאָפֶט האט
די געהעריגע מלוכָהּ-שׁע אַינְסְטִאנְצְעָן,
וועס רענְגּוּלְרִיעָן כְּאַרְקָאָטָע אַיִ-
צְיָאָטוּוֹ אַונְ לְעַנְקָעָן זַי אַיִן אַרְכְּטָנוּגָן,
וּוּרְקוּנְגָן-קְרִיזָן, וּוּסָס זָאָל אַרְזְמָנָעָהָמָעָן
בְּגַעַת נֹר דִּי פְּרָאָפָעָסִים, וּוּלְכָעַ זַעַ-
לָאָזָס זַיְךְ פּוֹילְעָן בְּעַקְעָנְטָן, נֹר אַוִיךְ
אַזְאָזָמְנִין רַעֲנְגּוּלְרִעָן כְּחַ אַיִן דָעֵר
יְוּדִישָׁעֵר גּוּעַלְשָׁאָפֶט, וּוּלְכָעַ האט
נִישְׁתָּנוּר אַיִן דִּי פְּרָאָפָעָסִים, וּוּלְכָעַ זַעַ-
שָׁוּם טְרָאָדִיצְיָעַ, זַיְעַנְדִּיגָּזְמָן, זַיְעַנְדִּיגָּזְמָן
אַבְּגַעַרְטִיסְעָן פּוֹן אַזְאָזְמָנִינְגָן
גּוּאַצְיָאָגְלָעָן קִיּוּם. אַגְּזָוּסְעַ צִיְּטָה
הָאָט דִּי דָזְיָעָן רַעֲנְגּוּלְרִעָן דָאָל אַיִ-
גּוּשְׁפִּילָט אַיִן אַרְצָ-יִשְׂרָאֵל דִּי צִוְּנִיסְטִי-
שָׁע אַרְגָּאַנְיוֹאָצִיעַ. אַבְּגַעַר דָעֵר פּוֹנָאנָ-
דְּעַרוֹוָאָקָס פּוֹן לְאָנְדָּרְבָּעָן מִיט זַיְךְ
אוּפְּבָּזְיָי פּוֹן נִיְּצָעָהָן סְיִ-
אָס עַנְטָשְׁתָּהָעָן פּוֹן נִיְּצָעָהָן
אַיִן גְּלוּתָּהָן, סְיִ אַיִן אַרְצָ-יִשְׂרָאֵל אַזְאָזְמָנִין
עַמְּלִיךְ דִּי אַזְוִי-גּוּרְפָּעָן וּוּרְטָשָׁאָפֶט.
יְכֻכְּבָּהָן, וּוּלְכָעַ בְּלִיְּבָעָן אַיִדְעָן-
אַזְוּן צִוְּנִיסְטִישָׁע - גּוּעַלְשָׁאָפֶטְלִיכָּעָן
עַרְצִוְּגָעָן אַיִן אוּפְּנָעַקְלָעָרֶת וּוּרְעָנָן
קְאַנְדָּאָלָעָן זַיְן אַוְּנָעַקְלָעָרֶת וּוּרְעָנָן
עַרְצִוְּגָעָן אַיִן אוּפְּנָעַקְלָעָרֶת וּוּרְעָנָן
אַבְּגַעַר דִּי צִוְּנִיסְטִישָׁע-גּוּאַצְיָאָגְלָעָאָזְמָנִין-
כְּעַנְעָן פּוֹן דָעֵם אוּפְּבָּזְיָי-וּוּרְעָק אַיִן דָעֵר
אוּפְּבָּזְיָי-אַרְבִּיטִיט אַיִן אַיִ- אַיִן דִּי צִוְּנִיסְטִישָׁע
יְגַעְעַגְעָן פְּעַדְיְנִינְגְּגָעָן מוֹזְזָעָן דִּי צִוְּנִיסְטִישָׁע
רְגָרְאָנְיוֹאָצִיעַ פְּרַגְעָנְצָעָן אַיִרְתָּהָעָן
קִיּוּטָהָן מִיט דָעֵם אוּפְּנָעַקְלָעָרֶת קִיּוּטָהָן
כְּעַנְעָן פְּרַגְעָנְצָעָן כְּאַרְקָטָעָר. דִּי דָאָ-
גְּגָעָן אוּפְּגַעְבָּעָ אַיִן נִישְׁתָּאָרְבָּעָן נִאָרְדָּגָעָן
פְּגַגְגָעָן דִּי עַקְרָבְ-דִּי-גְּסָטָע אַיִן דָעֵר צּוֹקְנָפְטָן
עַבְּעָנְסָ-פְּרָאָגָע פָּאָר דָעֵר צּוֹקְנָפְטָן
לְאָלָעָן אַונְזָעָרָע גּוּאַצְיָאָגְלָעָאָזְמָנִין
עַנְעָן.

ג' דָעֵם יְוִידָשָׁעָן בְּעַזְיָץ אַיִן דָאָרְפָּ-
גְּרָעָן דִּי קְוּרְסָעָן וּוּלְכָעַ אַיִן אַרְצָ-יִשְׂרָאֵל,
שְׁטָאָרָעָן דִּי פְּרַבְּנִינְדָּוָגָע פּוֹן דִּי יְ-
דִּישְׁעָפְּדָעָר אַיִן דָעֵר לְאַנְדוּרִיטָשָׁאָפֶט
אַוְּנָעָן לְאַנְדָּ-אַרְבָּיִיט אַוְּנָעָן וּוּטָעַט בְּעַפְּסָטִי-
גְּעָן דָעֵם יְוִידָשָׁעָן בְּעַזְיָץ אַיִן דָאָרְפָּ-
גְּרָעָן דִּי קְוּרְסָעָן וּוּלְכָעַ אַיִן אַרְצָ-יִשְׂרָאֵל,
שְׁטָאָרָעָן דִּי פְּרַבְּנִינְדָּוָגָע פּוֹן דִּי יְ-
דִּישְׁעָפְּדָעָר אַיִן דָעֵר לְאַנְדוּרִיטָשָׁאָפֶט
אַוְּנָעָן לְאַנְדָּ-אַרְבָּיִיט אַוְּנָעָן וּוּטָעַט בְּעַפְּסָטִי-
גְּעָן דָעֵם יְוִידָשָׁעָן בְּעַזְיָץ אַיִן דָאָרְפָּ-
גְּרָעָן דִּי קְוּרְסָעָן וּוּלְכָעַ אַיִן אַרְצָ-יִשְׂרָאֵל:
ד' אַרְבָּיִיט אַרְבָּיִיט אַרְבָּיִיט אַרְבָּיִיט אַרְבָּיִיט
קְרָעָרָי (אַיִן טְעָרָעָטִישׁ אַוְּנָעָן פְּרָאָקְטִי-
שְׁעָ פְּאָרְטְּבִּילְדָּוָגָס-קְרָעָרָי אַרְבָּיִיט
מְלָאָכוֹתָה), טְעָנְקָיק אַונְכְּבָּיִעָ, אַיִבְּעָר-
שִׁיכְתָּנוּג פּוֹן הַאַנְדוּרִיטָקָעָר פּוֹן גּוּוֹיִיסָע
אוּגְיָגָע אַיִן אַגְּדָעָרָע צְוִיְּגָעָן פּוֹן הַאַנְדָּ-
וּוּרְקָעָרָי, לְוִיטָה דִּי בְּעַדְרָפְּנִישָׁעָן פּוֹן
דָעֵר אַרְצָ-יִשְׂרָאֵלְ-דִּיְגָּעָר וּוּרְטָשָׁאָפֶט, וּיְ-
אַיִיךְ דִּי גִּיסְטִיגְעָע הַכְּשָׁרָה.

אַיִן אַפְּעַזְעָן וּיְ-יָעָן אַרְבָּיִיטָעָן וּוּטָעַט דָעֵר
אַינְסְטִיטּוּט שְׁתָעְנְדִּיבָּגָזְיָן אַיִן אַ-
דִּיבָּגָעָן אַונְעָגָעָן קְגַנְטָאָקָט מִיט דִּי
גַּהְעָדְרִינְגָעָע קְעָרְפָּעָרְשָׁאָפֶטָעָן אַיִן אַרְצָ-
יִשְׂרָאֵל אַונְזָעָט אַונְעָגָעָן דִּי בְּעַזְוֹנְדָעָר
צְוִיְּגָעָן פּוֹן וּיְ-יָעָן טְעָטְגִּיקִיט צְוָאָמָעָן
אַרְבָּיִיטָעָן מִיטָה הַיְּגָעָן (אַגְּדָעָס-אַרְבָּיִיט
נְיוֹאָצִיעָס אַיִן דִּי רַאְמָהָעָן פּוֹן וּיְ-יָעָן אַ-
גְּהַמְּדָגְגִּיְּגָעָן אַבְּגָרְבָּאָמָעָן בְּהַדְּבָרָהָמָעָן

דעתן. וווער, וווער, נאר מיר, יודען, זען-
גען אומוייניגסטען פעריאינטערעסיטרט אין-
אוולכע מארדען. סונגדעסטוועגען הא-

פארן יודישען פאלק פאר אונ'אייביגען
הערבסט. א טיל פון אונזערע ברידער-
זענען אונדייערט זייןע מיטעהלפער
זו פערואנדליך אונזער ליעבען אי-
א שטענדיגען הערבסט...
אויך אין די צייניסטייש זרייהה
גופא אין דער מחהה, וואס האט גע-
שוווארערן, לוייט'ן באועלער פראנגראמ
זו מאכען פון יודישען ליעבען דעם
אמת'ן פריהלהיגן — אויך בי זי גופא
אייז דערויל' נאך הערבסט. מען שלאנגען
זיך אוום, מהליךון, זלזליים אהן
שייעור, און אנטאט דעם פריהליין
זו שאפען, מאכען זי נאך פעטונג
דעם הערבסט.
אמת, ליעצטנס הערט מען, דאס
ס'ווערין גערופען קאנפערענצען, פַּד
זו מאכען שלום. דערויל' אבער אי-
זונען צונגעונטער היים, מacakt מען
וואויף זי' א געיעג, ווי אויף הינט.
ויזיר דארט איז פאר אונז נאך הערבסט.
זינט היטלער איז געקומען צו דער
אפקט אין דיטשלאנד, האבען אונגע-
זוייבען צו בלואזן הערבסט-ויזינטען אין
ער גאנצער וועלט. מיר יידען האבען
זיך גענומען אקעגענטשטעלען, מיט אונ-
ער באיקט-אקטיע [האבען מיר גע-
זואלאט פערטריבען די שועער בלייענע
אַקענס, און געטראקט האבען מיר
זיך אין הארצען איזו צו זאגען: אפשר
אמירט זיין קאמפ געגען די דיטשלע-
זדען, וועלען אט די דיטשלע יהודים
ונדרלען פערשטעגן, איזו עס איז דא א
זרדישע נאציע, א יידייש קולטור, פאר
זעלכער מען דראף עפיס שאפען. דאן

אֵלֶּה תְּבִרְכָּה תְּבִרְכָּה תְּבִרְכָּה

(או' דבר ערשותר יארזאייט פט' לונליגנץ רב זא"ז)

איך א ל' יי' דיגען פלאץ אין לא-
ין. דער יונגעער, ערשות אייניגע יצאר
פאטאלערער, רב דונערט מיט זיין
שיטימע און מאהלהט אוינו-פערכאנדע
בילדער סון דער ישיבה, וואס ער וועט
אויפשטיילען אט דא, אויף דעם דאוי-
גען ל' יי' דיגען פלאץ. און דאס
פאלאק גלויבט איהם, דאס פאלאק שענטק
איהם זיין צוטורי און - זיין געלך.
איינטש הוייפט זיך און וועבען א
נייע לעגענדע. א לעגענדע, א הערלי-
כע וועגען דעם "גרויסען שנאער"
וואס האט זיך געלאות אין די מרחקים,
כדי צג בויען א היכל פאָר דער תורה.
מידערצעהט זיך און ואנדערליךען עמיטאר,
וועגען דזוייגען ואנדערליךען עמיטאר,
וועלכער גרייכט אין יעדען ווינקעל
און וועקט אומעטום דאס פאלאק פון
זיין טיפען לעטארגו. מידערצעהט ווע-
גען, מענשען, "אייז-בערנו", וועלכער ער
האט אויפגעטיעט, אויפגעטלאווען אין
זיך דעם שווין האָלט-פערלאשענט פונק
פון יידישקייט. מידערצעהט וועגען
זיין טרייאומף-רייזעט, וועגען די טו-
וענדער הערצער, וואס ער האט גע-
טאגנונג פאָר זיין אידיע.
און איזוי ואנדערט די דזונגען לא-
גענדע, צוואקסט זיך און ווערט וואס
אמאל גרעסער, סודות-פֿולְעַר. אט רעדט
מען שוין וועגען דעם "גרויסען איין-
זאמען", וואס זיצט דאָרט, אין דעם
פרעכטיג - אויגעטערטיגען היכל פון
תורה און לובליין און וועבט א ניעע,
גרויסע צוקנופט פון יידישען פאלאק. און
פלוצים - א קראָד. איבערגעזיריסטען די
געגענדע אין סאמע מיטען פון איהר
אויפלְהִיה.
און אויך די פטירה פון דזונגען
גרויסען מענש ווערט מיט מיסטערען
בענלייט. אויך ארום איהר וועבען זיך
אתהן א שיעור סודות-סּוֹלָע מעשיות.
עפיט שטאָרט בער נישט, ווי א גע-
וועהנְלִיכְעֵר מענש צוישען רקודים
און ל'חִים - טרידזקען. עפיט שושקעט
מען זיך, איז ער האט זיין לעבען גע-
בראנט א קרבן אויפֿן מזבח פון דער
ישיבה, איז מיט זיין פטירה האט ער
בעפריריס די ישיבה פון א גרויסען
טייל פון איהר ע הובות.
און די לעגענדע וואקסט און צו-
וואקסט זיך, ווערט וואס אמאָל גרע-
סער. וואס אמאָל סודות-פֿולְעַר...
א לעגענדע, א הערליךע לעגענדע
האט זיך געוועבט אין יודישען לעבען-
און פֿלוֹצִים פערשוואַנדען...

השערbesט...

וועט זיך איבערהויזט אמאָל ענדיגען...
וואס דאָרטט איהָר מעהָר? דאָכט
זיך, אָזוֹ מילָה, אָזוֹ העפְּלִיךְ ווי
עס אַיְזָה דער פּוֹלִיכְשָׁר הָרֶבֶּסֶט, אַיְזָה
זעלטָן וועַלְכָּר. ער גַּלְעֵט דִּיךְ, דִּי
הַימְלָעָן ועֲנָעָן קְלָאָרָעָ, אָונָן שְׂמִיכְלָעָן
איָדָיךְ אָזוֹ אַונְפְּרָטָעָגָן, ווי זַיִן
וואָלְטָן גַּעַזְגָּטָן: מַאיַּעַג אַונְשָׁאָגָוָאָגָן,
פְּאָדָם דָא נְוֻשָּׁק, צָלְלִיעָן רָאנְשָׁקִין,
אָונָן פּוֹנְדָעָסְטוֹעָגָעָן, צְוִישָׁעָן אָונָנוֹ זַאְלָ
עס בְּלִיְבָּעָן, טְרָפְּסָט, אָזוֹ הַינְטָן-אָרוֹת
גִּיטָּה דַעַר הָרֶבֶּסֶט דִיר אָזָּא בַּיִם, אָזוֹ
דוֹ פְּהִלְסָט עַס בֵּין אַיִן זִבְעַטָּעָן רִיפְּ;
ער עַסְטָן זַיִן דִיר אַיִן אָונָן דִי בִּינְעָר,
אוֹדוֹ דַהְאָסְטָן אַיִם לְאָגָגָן צַוְּגָדָן.
קָעָן...
מִיר, יְוָדָעָן, האָבעָן פְּמַעַט אַגְּנָנָץ
יאָהָר הָרֶבֶּסֶט. ווּעַן מִיר קְוַעַן זַיִן
אָרוֹם אוֹיְךְ אַונְזָוָר לְאָגָעָן אַיִן דַעַר
גָּאנְצָעָר וועַלְטָן, זְעהָט מַעַן נִישְׁתָּקִין
אַיִין לְיכִתְגָּעָן שְׁטָרָאָהָלָ. קִין פִּיצָּעָל
זָוָן. דִי ווֹאָלְקָעָנסָן ועֲנָעָן פְּעַרְכָּמָרָעָט,
פְּעַרְוּוִינָט — הָרֶבֶּסֶט.
הָאָבעָן מִיר אָפְּשָׁר אַיִן ווַיְנַקְּעַל,
וְואָס בְּרַעְנָגָט יָאָס פְּרַעְלִיכְעָבָן גְּרוּסָעָן
וועַגְעָן אַגְּרִיחָנָג — אָרֶץ - יִשְׂרָאֵל,
בְּעַמְּיהָעָן זַיִן אָבָעָר דִי אָרְצָבָעָר —
אוֹנוֹ זַאְרָ מַעַהָר דִי עַנְגָּלָעָנדָעָר — אוֹנוֹ
צַוְּעַרְמִיאָוָסָעָן דָאָס לְעַבְעָן, לְאָזָט
מַעַן אָונְזָדָרָט נִישְׁתָּקִין, אָונָן וועַעַן
שְׁמַחְאָרוֹן דָאָרָגָדָן אָונָי גַּוְיָהָר אַיִן.

